

Gramsci och Frankfurterskolan

JAN GILLBERG

Det är i år 100 år sedan **Lenin** genomförde den statskupp som ibland felaktigt kallas "Den ryska revolutionen". Felaktigt därför det var en statskupp och inte en "revolution".

Efter kuppens genomförande följde en tid av mer än 70 års massmord och massdeporteringar av många miljoner av det egna folket. Detta fram till att Sovjetunionen 1990 föll samman av sin egen nedbrytande kraft för att slutgiltigt upplösas den 25 december 1991.

Trots massmördandet och massdeporteringarna lyckades sovjetkommunismen vinna anhängare runtom i Världen – inte minst i Sverige och bland "unga idealister". När jag under en veckas tid 2005 ägnade mig åt forskning i **STASI-arkivet i Berlin** träffade jag på namn på ett antal personer som på 1960- och 1970-talen hade haft planer på att ta makten i Sverige med våld (se **DSM 2-3/2006**). En del av namnen var svärtade men inte alla.

Antonio Gramsci

Med tiden har tankar om revolution genom maktövertagande med våld successivt ersatts med "mjukare strategier". En betydelsefull tänkare med denna inriktning är **Antonio Gramsci** (1891-1937). I vår tid är den verksamma strategin att "erövra" för samhällsfunktionerna viktiga institutioner "inifrån" genom infiltration och "lämplig rekrytering". Som särskilt viktiga institutioner gäller i vår tid - **Media-åldern** – de stora mediaföretagen.

Redan för 50 år sedan skrev jag – efter att ha läst in mig på Gramsci – en artikel jag kallade "Vänstern institutionaliseras". Den

publicerades i tidskriften **ORIGO** (3/1967). Det har sedan blivit åtskilliga artiklar på temat. Särskilt värd att nämna är en längre artikel - "Makten över tystnaden måste brytas" - publicerad i den tyvärr tidigt nedlagda tidskriften **Makt & Media** (2/1995).

Den som vill skaffa sig en uppfattning om om hur utbredd – som jag kallade den – **Gramsci-Vänsterns svenska nätverk** - var och sedan förblivit hänvisas till en i **DSM** (2/95) publicerad lista över nätverket. Listan upptar 109 namn. En senare i **DSM** (4/2001) publicerad lista upptar 181 namn. Det är intressant att se hur många av dessa lyckats att successivt skaffa sig allt starkare "media-makt-positioner". En del för att inte säga åtskilliga har på resans väg hunnit dressa om från urtvättade jeans och trätöfflor till något direktörsaktigt. Även deras allmänna framtoning har i många fall med åren undergått stor förvandling.

Utfrysning av åsiktsavvikare

Med åren har nätverket inte bara blivit mer omfattande utan också starkare. För detta har en form "kamratrekrytering" kommit att sörja samtidigt som vad gäller åsikter "avvikare" stängts och fortsatt stängs ute.

På senare år har nätverket kommit att tillämpa en form av "utfrysning" av "avvikare" genom "misskrediterande åsiktsstämpling". Här används ett stort antal med åren väl inarbetade "skambegrepp". Tidigare gällde som sådana begrepp: blå, mörkblå, konservativ, höger, hööger", "direktör". Allteftersom att dessa begrepp nöts ut har de ersatts med: högerextremist,

fascist, nazist, brun, främlingsfientlig, rasist. Mycket av "debatten" går ut på att med dessa begrepp skambelägga "åsiktsavvikare" eller i övrigt icke önskvärda deltagare i det så kallade "offentliga rummet".

Man måste fråga sig: Vilka begrepp kommer att framöver ersätta de "skambegrepp" som idag far runt i debatten, när dessa nöts ut och förlorat sin "verkanskraft"?

Gramscis mjuka revolutionsidé var att implementera ett "nytt kollektivt förnuft", som inte ger utrymme för individuellt tänkande. Avvikare gör sig inte besvär.

Det betyder också att kreativt nytänkande inte tilläts göra sig gällande. Så utmärks också det av Gramscis idésyn präglade svenska debattklimatet av ett likhetstänkande, som man knappt möter i något annat jämförbart land. Det "politiskt korrekta" lever i Sverige en skyddad tillvaro utan att behöva bli ifrågasatt. De skillnader/avvikelser som förekommer är marginella.

På senare år kan dock konstateras att vad som kallas "alternativa medier" och därmed "alternativt tänkande" börjat ta sig in på den tidigare så slutna åsiktsmarknaden. Det sker dock under starkt motstånd från de alltså av Gramsci-Vänstern i det stora hela behärskade mediainstitutioner.

Vad är det då som Gramsci-Vänstern vill åstadkomma med hjälp av de institutioner man lyckats inta? Talet om införandet av ett "nytt kollektivt förnuft" saknar den konkretion, som kan leda fram till en handlingsplan för vilken det skall vara möjligt att samla massorna. Här är **Frankfurterskolan**, vars allmänna idésyn i mångt och mycket sammanfaller med Antonio

Gramscis, betydligt konkretare men också mer omvälvande.

Frankfurterskolan

Frankfurterskolan uppstod ur det 1923 bidade **Institut für Sozialforschung** i Frankfurt, vars uppgift var att utveckla det vetenskapliga studiet av marxismen. Sin politiska betydelse fick skolan när **Nax Horkheimer** 1930 övertog ledningen.

Skolan kom att bli ett ideologiskt centrum för vänstermänniskor i Weimarepublikens Tyskland. Frankfurterskolans första generation hade en judisk etnisk balgrund med en utpräglad judisk identitet. Den israeliske historikern **Gershom Scholem** betecknade skolan som en "judisk sekt". Efter **Hitlers** maktövertagande 1933 lämnade skolans företrädare Tyskland. Nu ett antal år kom **Columbia University** i New York att bli plattform för skolans alltmer agiterande verksamhet.

Medan Gramscis "revolutionslära" hade inriktning på infiltration av de samhällsbärande institutionerna och utveckling av ett nytt slags förnufttänkande, var Frankfurterskolans "revolutionsidé" att omvandla samhället genom att ta makten över språket. Eller som det kan uttryckas:

"Genom att målmedvetet påverka samhället med hjälp av ordkonstruktioner anpassa debatten till den egna önskade politiska inriktningen."

Målen för den önskade politiska inriktningen finns redovisade enligt följande:

- Beskriva sina motståndare som rasister.
- Kontinuerlig förändring för att skapa förvirring.
- Utbilda barn om sex och homosexualitet.
- Underminera skolans och lärares auktoritet.
- Nedbrytning av familjen.
- Stor invandring för att förstöra identiteten hos människor.
- Tömma kyrkorna.
- Ett opålitligt rättssystem med partiskhet för brottsoffer.
- Beroende av staten och statliga förmåner.
- Kontroll av media.

Ett aktuellt exempel på hur den egna politiska inriktningen kan understödjas genom "språklig makt" är skapandet av begreppet "ensamkommande flyktingbarn":

"Ensamkommande" anspelar på någon som är alldeles ensam och därmed utlämnad till ett okänt öde i en ny och främmande värld, "flykting" anger att någon flyr för sitt liv och "barn" är extra känslomässigt

och förstärker de båda första delarna i begreppet.

En ny slags revolution

Allt oftare och av allt fler uttrycks oro för en i våra västerländska samhällen fortgående samhällsupplösning. Och allt oftare och av allt fler uttrycks farhågor för att denna är framkallad av illvilliga eller om man så vill onda krafter. Detta är något som de som i en eller annan mening bär ansvar för utvecklingen per automatik tillbakavi-

sar som "konspirationsteorier".

Men hur förhåller sig "verkligheten" - den faktiska utvecklingen - till Frankfurterskolans ovan listade målsättningar? Är Frankfurterskolans här angivna målsättningar inte samtidigt goda beskrivningar på just den faktiska utvecklingen? Är den pågående samhällsupplösningen en ny slags revolution? En revolution åstadkommen med hjälp av gramsciernas "nya förnuft" och Frankfurterskolans erövrade makt över språket.

Vilka tankar ger de upphov till? Eller har vi - den moderna människan - slutat att tänka?

Medborgarsång

Så sant vi äga ett fädernesland,
vi ärvde det alla lika,
med samma rätt och
med samma band
för både arma och rika;
och därför vilja vi rösta fritt
som förr bland sköldar och bågar,
men icke vägas i köpmans mitt,
likt penningapåsar på vågar.

Vi stridde gemensamt för hem och härd,
då våra kuster förbrändes.
Ej herrarna ensamt grepo till svärd, år varnande vårdkase tändes.
Ej herrarna ensamt segnade ner
men också herrarnas drängar. et är skam, det är fläck på Sveriges banér,
att medborgarrätt heter pengar.

Det är skam att sitta som vi har gjort
och tempel åt andra hälva,
men kasta stenar på egen port och tala ont om oss själva.

Vi tröttnat att blöda för egen dolk,
att hjärtat från huvudet skilja;
vi vilja bliva ett enda folk,
och vi äro och det vi vilja.

(Verner von Heidenstam, ur Ett folk, 1899)